

umbra, & pedes eorum lavit linteis accinctus, Deus a fastu alienus & Dominus omnium, sane non argenteum lavacrum e Cælo deferens. Ex quibus verbis colligitur, sicut cætera vasa cœnæ Legalis, ita calicem cœnæ Eucharisticae ex vili ac nullius pretii materia fuisse constatum. Clarius loquitur Chrysostomus hom. 51. in Matthæum (Pag. 455.). Non erat, inquit, ex argento illa mensa, nec ex auro ille calix, quo Christus discipulis sanguinem præbuit suum: pretiosa tamen erant omnia, & venerationis plena, quia spiritu abundabant. At Beda, seu alius auctor libelli de Locis Sanctis cap. 2. (Pag. 364. tom. 3.) scribit, calicem illum sua ætate Jerosolymis aservatum argenteum fuisse. In platea, que Martyrium, & Golgotha continet, exedra est, in qua calix Domini sermone reconditus per operali foramen tangi solet, & osculari: qui argenteus calix duas hinc & inde habens ansulas, sextarii Gallici mensuram capit, in quo est illa spongia Domini potus ministra. Hoc Beda testimonium & probatur a Baronio ad an. 34. §. 63. & videtur congruere cum Evangelio (Marc. XIV. 15. Luc. XXII. 12.), ubi legitur, Christum iussisse parari sibi Pascha in cœnaculo grandi, strato, cui certe & suppellectilia, & vasa paria esse debebant. (19)

9. Quinam est hymnus dictus a Christo post esum Agni Paschalis, & sumptum Eucharisticum?

R. Verba illa: & hymno dicto, quæ sunt apud Matthæum cap. XXVI. 30. & apud Marcum cap. XIV. 26. nihil aliud significare, quam gratiarum actionem Deo a Christo perfolutam, scribunt nonnulli librorum sacrorum interpretes (Bar. ad an. 34. §. 65. Alii contendunt, hymnum illum compositum ex Psalmo 112. Laudate pueri Dominum, & ex quinque sequentibus, quorum partem medio convivio, partem convivio absoluto ad gratias Deo agendas Hebræi canere consueverunt. Alii alia comminiscuntur. (20) Propius vero est, quod Carolo Magno admiranti cur ante dulcedinis hymnus ab Evangelistis omnibus sit prætermisus, scribit Aleuinus epist. 106. hymnum a Christo dictum eum esse, qui recitatur a Joanne cap. XVII. Evangelii, contineturque, si partem primi versus excipias, toto capite. Locum enim hic eam materiam complectitur, quæ ad præcipuum laudis canticum sufficiat. Quæ Aleuini sententia eo etiam verisimilior fit, quod Joannes

(19) Joannes Baptista Scortia lib. 4. De sacrosancto Missæ Sacrificio cap. 11. §. 26. ait, plures Hispanos asserere, fuisse ex lapide pretioso, sive agatha, ut vult Henriquez lib. 9. cap. 28. num. 2. sive Chalcedonit, ut sentit Didacus Morilla serm. 3. de institutione Euchar. Valentique asseruari. Sicut etiam in Smaragdino Genuesi Casino in eadem cœna comedis eundem, idem Morilla, & Salmeron tom. 9. tract. 10. scribunt: sed potius videtur credendum Bedæ cap. 2. de locis sanctis scribenti, fuisse ex argento cum duabus ansulis.

(20) S. Augustinus epist. 237. ad Cerecium Episcopum §. 4. & 9. scribit, inter Scripturas apocryphas, quibus Priscillianite heretici utebantur, reperiri hymnum ita inscriptum: Hymnus Domini, quem dixit serere sanctus Apostolus discipulis suis; quia scriptum in Evangelio, Hymno dicto, ascendit in montem. Deinde hujus hymni partem recitat, atque concludit, ea, que in expositione hujus hymni bona & honesta dicant, etiam in canone reperiri.

(21) Grotius in cap. 26. Matth. tom. 6. Criticorum Sacrorum pag. 904. Consentit viri eruditissimi, cantatos a Christo hymnos, qui Paschate cani solent, quales sunt Psalm. 114. & sequentes. Sed sicut ad veterem gratiarum actionem Christum novam addidit suo instituto congruentem, ita & de hymno fecisse credibile est. Ac forte ea ipsa hymni in modum dixit Christus, que apud Joannem legitur. Nam solebat pro re nata ex tempore hymnos, quos Hallel vocant, effundere Hebræi nullis numeris adstrictos: qualia sunt carmina Debora, Anna, Zacharie, Maria, Judæorum, II. Machabeorum X. 36. & hymnus ille Christianorum, qui exstat Act. IV. 24. Augustinus Calmet in cit. Matthæi cap. XXVI. 30. Grotio non consentit.

(22) Eandem sententiam habet etiam in Psal. 72. §. 1. Quare Estius in Matth. cap. XXVI. 30. pag. 461. Hymno dicto, id est cantato, Græce interpretatur, quod proprie cantum significat. Concilium Tolosanum IV. cap. 13. apud Lab. tom. V. Concil. pag. 1709. De hymnis canendis in Sacro Officio dicitur exemplum Domini habere. Erasmus vertit: Et cum hymnum cecinissent: ut intelligas, etiam Apollolos dixisse hymnos, non tantum Christum.

(23) Vide Joannem Cardinalem Bonam Divinæ Psalmodiæ cap. 16. §. 9. n. 2. & 3. S. Chrysostomus in Matth. hom. 83. pag. 700. Et hymno dicto exierant in montem Olivarum. Audiant omnes, qui quasi porci cum jam comederint, eversa calicibus mensa tenentis consurgunt, cum agere gratias debeant, & in hymnum a mensa devenire.

(24) De quo fufe narratur in Vita ejusdem S. Julianæ lib. 2. cap. 2. & 3. apud Bollandianos die 5. Aprilis.

notat (Cap. XXVIII. i.), Christum completa precatione ea egressum esse trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, quo illum ivisse, hymno dicto, Matthæus pariter memorato capite XXVI. 36. & Marcus cap. XIV. 32. subjecerunt. (21)

10. Quomodo locus ille Joannis hymnus dici potest, cum metricus non sit?

R. Recte dubitas. Nam Beda Præfatione in Psalterium (Pag. 310. tom. 8.) ita scribit: Hymnus est proprie laus Dei metricè scripta. At S. Augustinus, cujus sententia probabilior visa est viris doctissimis, in Psal. 148. §. 17. docet, hymnum dicere nihil esse aliud, quam Dei laudes canere, neque necessum esse, ut hymni verba metro servare cogantur. Hymnus, scilicet, quid sit? inquit, Cantus est cum laude Dei: si laudas Deum & non cantas, non dicitur hymnum: si cantas, & non laudas Deum, non dicitur hymnum: si laudas aliud, quod non pertinet ad laudem Dei, est cantando laudes, non dicitur hymnum. Hymnus ergo tria ista habet, & canticum, & laudem, & Dei. Laus ergo Dei in canticum hymnus dicitur. (22) Porro autem tria hæc, quæ ad hymnum componendum requirit Augustinus, omnia continentur precatione ea, qua Christus in memorato cap. XVII. Evangelii S. Joannis utitur. Ibi enim præcipuus Dei laudes Christus celebrat, & plerique Sacramentorum Litterarum Interpretes secuti antiquos Ecclesiæ Patres vocem illam hymno dicto ab Evangelistis Matthæo, & Marco usurpam ita exponunt: post canticum actionis gratiarum. (23)

11. Dicitur hæcenus subtere aliquid de festo Corporis Christi.

R. Festum sanctissimi Corporis Christi Leodii primum hortatu Julianæ consecratæ Deo virginis institutum, atque celebratum est. (24) Anno 1262. summus Pontifex Urbanus IV. qui Ecclesiæ Leodiensis Archiepiscopus fuerat, ab universa Ecclesiâ coli mandavit. Hujus mandati causa hæc. Sacerdos quidam Bolsenæ in Diocesi Urbevetana rem divinam faciens dubitat, sit ne in hostia, quam sacraverat, verum Christi Corpus. Extempore sanguinem ex hostia, quam præ manibus habebat, manantem videt, totumque linteolum, quod Corporale appellant, divino cruore respersum. Urbanus, qui tum Urbevetari debebat, sacrum ad se linteum afferri imperat, ut rei tam

admirandæ oculatus testis esset. Atque ut mysterii tanti memoria quotannis recoleretur, Festum sanctissimi corporis Christi quinta post diem octavarum Pentecostes feria ab omnibus Christianis in annos singulos celebrandum indixit. Exstat ejus Constitutio lib. 3. Clementinarum tit. 16. de refig. & venerat. Sanct. quam postea ratam habuit Clemens V. in Concilio Viennensi Cœcum XV. ejusque successor Joannes XXII. iterum promulgavit. Festum hoc tria præsertim commendat. Primum quia proprium in eo Officium recitatur, secundum quia ipsum Christi Corpus sacra ac solemni pompa circumfertur, tertium quia exponitur Fidelium cultui ac venerationi. Officium a D. Thoma Aquinate compositum fuisse, & consentiunt viri docti, & probat Naralis Alexander in Hist. Eccl. sæc. XIII. & XIV. differt. 6. art. 1. De solemni, quæ eodem die fieri solet, Corporis Christi circumlatio mentio nulla est in Constitutione Urbani IV. eo eamque causam non ab ipso Urbano, sed ab Joanne XXII. institutam esse, nonnulli arbitrantur. Ad tertium quod attinet, sunt qui velint, sacrosanctum Christi Corpus exponi in Altari consecratis etiam ante tempora Urbani IV. sed præsertim dum Missæ Sacrificium perageretur. De his fufius Christianus Lupus differtat. De sacris processionibus cap. 3. & 9. (Pag. 340. & 360. Tom. XI.) itemque Edmundus Martene de antiquâ Ecclesiæ disciplina cap. 29. ad quos harum rerum studiosos ire jubeo. (25)

G A P. XIII.

De Passione, Morte, & Sepultura Christi.

1. Quoties, & cur passionem suam discipulis Christus prædixit?

R. Ter prædixit, ut animadvertit Joannes Stephanus Menochius lib. 6. de Vita Christi cap. 3. §. 2. Primum apud Matthæum cap. XVI. 21. iterum apud Lucam cap. IX. 44. tertio apud Matthæum cap. XX. 18. (25)

(25) Tractatum de expositione Sanctissimi Sacramenti edidit Joannes Baptista Thiers. (1) Euthymius in Matth. cap. 42. tom. 19. Bibl. Patrum pag. 556. & Hieronymus in eundem Matth. cap. XX. 18. pag. 41.

(2) Quis die Mercurii consilium de Christo occidendo Judæi interunt, eam ob rem dies ille habitus est inter eos dies, qui spectant ad passionem Christi, hincque omni jejuniis ejus diei commune, & in Ecclesiâ celebrare.

S. Augustinus epist. 36. cap. 13. §. 30. Cur autem quarta & sexta maxime jejunet Ecclesiâ, illa ratio reddi videtur, quod considerato Evangelio, ipsa quarta Sabbathi, quam vulgo quartam feriam vocant, consilium reperitur ad occidendum Dominum fecisse Judæi. Intermissis autem uno die, cujus vespera Dominus Pascha cum discipulis manducavit, qui finis fuit ejus diei, quem vocamus quintam Sabbathi, deinde traditus est ea nocte, que jam ad sextam Sabbathi, qui dies passionis ejus manifestus est, pertinebat. . . . Ex quo colligitur quartam Sabbathi fuisse, ut quando ait Dominus: Scitis (Matth. XXVI. 2.) quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis tradetur, ut crucifigatur. Ac per hoc dies ipse jejuniis deputatus est, quia sicut Evangelista sequitur & dicit: Tunc congregati sunt Principes Sacerdotum & seniores populi in atrium Principis Sacerdotum, qui dicebatur Caiphas, & consilium fecerunt, ut Jesum dolo tenerent & occiderent. Intermissis autem uno die . . . passus est Dominus, quod nullus ambigit, sexta Sabbathi, quapropter & ipsa sexta recte jejuniis deputatur.

Et in Jure Canonico de Consecrat. dist. 3. cap. 16. Jejunia sive legitima, id est quarta & sexta feria, non sunt solvenda, nisi gravis necessitas fuerit, quia quarta feria Judas de traditione Domini cogitavit, & sexta feria crucifixus est Salvator. Vide Baronium ad an. 34. §. 168.

(3) Triginta argenti denarii peritissimum sunt triginta sili, qui Florentis Belgicos triginta, aut libellas Venetas circiter 150. pretio æquant. Vide nostram Hittoriam Apostolicam in vita Judæi pag. 265.

Idcirco autem triginta argenteis tantum, seu siliis argenti Christus venit, quia ferus, qualem Judæi per contemptum tunc Christum habuerunt, secundum Moysen legem triginta denariis siliis estimabatur. Namque Exodi cap. XXI. 29. præceptum est, ut si bos cornupta ferum, vel ancillam occidisset, triginta siliis argentei Domino numerarentur.

(4) S. Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 13. §. 50. Quando a Judæis apprehensus est Dominus, adhuc nectis primæ partes erant.

Torrens Cedron ferat per mediam vallem Josaphat, quæ est inter montem Olivæti, & Jerusalem ad ortum. Latius dicitur fere vel septem pedes.

(5) S. Augustinus in Joannis Evangelium tract. 112. §. 2.

(6) Ter prædixit Christus, futuram, ut proditor ab uno ex discipulis suis. Primum sub initium cœnæ, ut Matthæus cap. XXVI. 21. & Marcus XIV. 18. narrant: deinde postquam habuit pedes discipulorum, ut refert Joannes cap. XIII. 18. ad extremum postquam instituit Sacramentum Eucharistiæ, ut est apud Lucam cap. XXII. 21.

Maldonatus in locum citatum S. Matthæi: Quiritur a multis, cur hoc Christus dixerit. Respondent Chrysostomus, Hieronymus, Beda, Theophylactus, Euthymius, ut Judæi panitentiam occasione daret, illique ad resipiscendum

tio apud eundem Matthæum cap. XX. 18. Prædixit autem ob eam rem, ut auferret vehementer eorum tristitiam: ait Euthymius: quemadmodum vero scribit S. Hieronymus, ut ad tentationem eos pararet, ne cum veniret persecutio, & Crucis ignominia, scandalizarentur. (1)

2. Christi passio unde cepit?

R. A prodicione Judæ. Judas enim (Matth. XXVI. 2. 14.) unus ex discipulis, quos assumpserat ad Apostolatum, biduo ante Pascha, hoc est die Mercurii, tertio & vicefimo mensis Martii, adiit Sacerdotum Principes in aula Caiphas Pontificis consultantes, quomodo Jesum dumdo comprehendunt interficerent, (2) pactusque est cum ipsis mercede triginta argenteorum fe Magistram suam proditurum (Bar. ad an. 34. §. 14.) (3). Quare ad eum postea reversus nihil magis curavit, quam ut tempore ad eam rem capto nefariae pactio fiatificeret.

3. Quando Judas Christum Judæis prodidit?

R. Noctæ, quæ Jovis diem quartum & vicefimum Martii proxime secuta est. Christus enim cœna tum Legitima, tum Eucharistica cum duodecim discipulis suis, atque ideo etiam cum Juda proditore, vespere celebrata [Matth. XXVI. 20. 36. Luc. XXII. 39. Joan. XVIII. 1. 2. 4.] egressus ex Urbe, ac media nocte (Bar. ad an. 34. §. 67.) ait Chrysostomus hom. 82. in Joan. (Pag. 419.) transiens torrentem Cedron in montem Olivarum se contulit, & in hortum Gethsemani Patrem oraturus secessit. [4] Itaque Judas præclaram sibi occasionem ad promissam solvendam oblatam ratus, eo, ubi erat Christus, venit cum militibus Præditi, & ministris Pontificum, ut servato ordine legitime potestatis, nullus tentibus auderet obistere, (5) eumque osculatus, quod inter ipsos convenerat, signum dedit manibus ipsum injiciendi. [6] Christus vero inimicus suis obviam procedens non modo non resistit, sed profertur.

10. Quomodo flagellatus est?

R. Sic. Omnino nudus (20) ad columnam ligatus more Romanorum, non procumbens more Judaeorum, (21) nec virgis intar hominis liberi, sed flagellis tamquam servus caesus est. (22) Quot vero ictibus caesus fuerit, certum affirmare non licet. Non enim ut apud Judaeos, (23) etiam apud Romanos finitum fuisse plagarum numerum, certo scimus. Hinc ministrorum immanitate multos sub ejusmodi flagellis interisse, scribunt ex Ulpiano Jurisconsulto Baronius ad an. 34. §. 82. & Lipsius de Cruce l. 2. c. 3. atque hinc fortasse factum, ut Echius 5375. Lanfpergius 5460. Ludolphus 5475. verberibus percussum fuisse Christum, exitimarent. (24) Sed his haud ita facile credendum arbitror, tum quia nihil de plagarum numero Christo inflictarum apud antiquos invenio, tum quia, ut ait Franciscus Suarez in 3. part. D. Thomae tom. 2. disputat. 15. sect. 2. tot verbera sufficerent ad necandum hominem; cum ergo Pilatus flagellaret Christum, ne illum necaret, non est verisimile, permisisse, eum tam atrociter verberari. Nihilominus quadragenarium numerum plagas excessisse, haude equidem negaverim. Nam praterquam-

quod, ut supra dixi, non more Judaeorum, sed Romanorum flagellatus est, verisimillimum mihi videtur, a Judaeis, qui aderant, incitato milites, & data etiam pecunia corruptos, ut Christum crudelius verberarent. (25)

11. Quid verberationi successit?

R. Post verbera (Matth. cap. XXVII. 27. Marc. XV. 17. Joan. XIX. 2.) milites, quia Rex Judaeorum fuerat appellatus, & hoc ei Scribae, & Sacerdotes crimen objecerant, quod sibi in populo Israel usurparet imperium, illudentes hoc faciunt, ut nudatum pristinis vestibus induant oblamydem coccineam pro rufo limbo, quo Reges veteres utebantur: [26] & pro diademate ponunt ei coronam spinam: pro scepro regali dant calceum, & adorant quasi Regem, (27) ludibrii & crudelitatis spectaculum exhibentes. Quibus addit voces improbas, & spurta, & omnes alias infame multitudinis contumelias. Utrum vero haec excogitata sint atque peracta militari licentia ac feritate Pilato infcio, an Pilati ipsius permisso, vel jussu, neque patet ex Evangelio, neque convenit inter sanctos Patres. Primum affirmat Tertullianus de corona militis cap. 9. alterum Chrysoctomus in Joan. hom. 83.

Beda in Marcum cap. 15. pag. 201. tom. 5. arbitratur, Jesum flagellis caesam non ab alio, quam ab ipso Pilato: nimum opinor adhaerens verbo flagellavit, quo utitur S. Joannes initio capitis XIX.

Lyrans in Joan. cap. 19. dicit, Pilatum flagellasse Jesum non per seipsum immediate, sed per milites suos & ministros. Nemp hic locum habere videtur vulgatum illud Capitis 72. de Regulis juris in 6. Qui facit per alium, est peccato, ac si faciat per seipsum.

(20) Suarez in 3. part. D. Thomae tom. 2. disputat. 36. sect. 4. Christus, cum alligatus fuit columna, ut flagellaretur, omnino sententia omnino nudus fuit.

Maria Virgo ita alloquitur Britannam lib. 1. Revelat. cap. 10. Deinde ductus ad columnam personaliter se vestibus caesit. Personaliter ad columnam manus applicuit, quas inimici sine misericordia ligaverunt. Alligatus autem nihil omnino operimenti habebat, sed sicut natus est, sic stabat, & patiebatur erubescendum nuditatis sua. Camppe Filius meus totus sanguinolentus, totus se laevatus stabat, ut in eo non inveniretur sanitas, nec quod flagellaretur, tunc unus concitatus in se spiritu quiescit: Nonquid interficiens eum sic in judicatum? & statim secuit membra ejus. ut lib. 4. cap. 70. Subeate Hecere, se ipsum vestibus exuit, columnam sponte amplectens veste ligatur, & flagellis aculeatis, inficis aculeis, & retractis, non evellendo, sed sulcando totum corpus ejus laevatur.

Post haec ita fabulit et vestigio Lambertinus de Felis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 248. pag. 108. Nos nihil ejusmodi scire fatemur cum Lipsio lib. 2. de Cruce cap. 3. An tale aliquod flagi genus, quo Christus etiam noster caesus? Imaginantur, aut pingunt per pietatem nonnulli. Haud ego assero: sed illud Evangelistae, caesam esse, & quidem flagro.

Volunt plerique, Christum caesam flagellis atque nodosis funiculis, qui ἀσπιδων ἀκτῆς dicuntur. Apulejus sub finem libri octavi Metamorphos. appellat flagra pecuinis offibus catenata. Plura de hac re legi possunt apud Alphonsium Paleotum, & Danielem Mallonum de Stigmatibus Christi cap. 5.

Quidam, ut observat memoratus Lambertinus de Felis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 246. pag. 106. quod Matthaeus & Marcus flagellationem ponant ante latam mortis sententiam; Joannes vero insuper nonnihil temporis inter utramque interficiat, binas fuisse flagellationes colligunt, alteram ante latam mortis sententiam, quam sedando Judaeorum odio Pilatus fieri jussit; alteram, ut verberum consuetudo servaretur, antequam Crucis supplicium executioni mandaretur; quae est Calmeti sententia in caput 26. Matthaei vers. 26. Sed nullus est in Evangelis locus, cui duplex flagellatio imitti possit; proindeque Sagittarius duplicem flagellationem vehementer rejicit tom. 1. de Pass. Christi Part. 2. pag. 587. num. 118. idemque Bineus tom. 3. de Morte Christi lib. 3. cap. 4. num. 5. Grefserus lib. 1. de Cruce cap. 9. §. Nec quidquam causa, & Cardinalis Gorus de verit. Relig. Christi. tom. 4. Part. 2. cap. 25. §. 2. num. 8. Quamobrem D. Augustini sententiam amplecti jurat, rejectaque duplici illa flagellatione, Evangelistas adhibita Lirani doctrina conciliabimus, qui in Cap. 27. Matthaei ita scribit: Licet ista flagellatio Christi ponatur hic post sententiam Judicis, tamen tunc ante facta, ut haberet Joannis 19. Quare ad hanc intentionem eum precepit Pilatus flagellari, & illud, ut Judaei essent fatiati sanguine ejus, videntes eum sic punitum etiam ultra condignum, & ideo ponitur hic quali per recapitulationem.

(21) Prudentius in Enchirid. tom. 5. Bibl. Patr. pag. 1057.

Vinctus in his Dominus stetit adibus, atque columnae amplexu tergem dedit, ut servile, flagellis.

Contra vero Judaei prostratos flagellabant. Deuteronom. cap. XXV. 2. Sin autem eum, qui peccavit, dignum viderint plagis, proferent, & coram se facient verberari.

(22) Baronius ad an. 34. §. 84. Liberos quidem homines virgis ac fustibus, servos vero flagellis effici solitos, Paulus, Marcellus, Ulpianus, atque Callistratus tradiderunt. Verba Marcelli seu potius Marci sunt haec in lege 10. ff. de penis: In quibus caesus liber fustibus caeditur, & Dominus reddi jubetur.

(23) Exstat lex Deuteronom. cap. XXV. 3. Ictus autem undequadragesima reis infligebant, seu humanitatis, seu potius religionis causa, quia cum facile possent ictu uno excedere, satis esse parabant infra, quam supra numerum verberare. Paulus 2. ad Cor. cap. XI. 24. A Judaeis quingies quadragesima una minus accepi. Vide Augustini Calmet Dissertationem de Suppliciis praepositam Deuteronomio, pag. 387.

(24) Echius de Christi passione Act. 4. confid. 4. Joannes Lanfpergius hom. 50. de Passione Dominica, Ludolphus de vita Christi part. 2. cap. 58.

(25) Vide inferius positam annotationem 28.

(26) Chlamydem, quam Matthaeus cap. XXVII. 28. vocat coccineam, ideo Marcus cap. XV. 17. purpuram, & Joannes cap. XIX. 2. purpuream appellat, quod color coccineus purpureum imitetur colorem. Sic Horatius lib. 2. satyr. 6. ver. 103. 106. vestem eandem dicit coccineam, & purpuream.

(27) S. Hieronymus in Mattheum cap. 27. pag. 63.

83. Augustinus in Joan. tract. 116. §. 2. & Leo Magnus serm. 59. qui est 10. de Passione Domini, cap. 2. (28)

12. Hominem tam fcede laevatum conspicientes Judaei deserunt ne eum ad mortem postulare?

R. Nihil profecto minus; sed pertinax malitia, ut ait S. Leo [Loc. cit.], propriis crescebat augmentis, & in quem obtinuerat jus illisimonia, exigebat & mortis. Quin conspectus ille adeo effera- vit animos, ut clamarent non Jesum sibi a Pilato dimitti velle per Pascha, sed Barabbam latronem [Joan. XVIII. 40.], non salvatorem, sed interfectorem, non datorum vitam, sed adeptorem, (29) atque illud etiam furore abrepti optarent [Matth. XXVII. 25.], ut poena mortis ejus in se, & filios suos recideret. (30) Tum Pilatus & nomine Caesaris veritus, ut loquitur S. Leo Serm. 57. cap. 2. & illorum clamoribus, & Herodis Tetrarchae instigatione meventis, ne Regno pelleretur, vidus, ut est apud Lactantium Institut. lib. 4. cap. 18. furentibus concessit, & circa horam diei tertiam Jesum crucifigendum tradidit. (31)

13. Damnatus ne Pilatus Jesum ad crucem, an tantummodo crucifigi permisit?

R. Nullam in Jesum mortis sententiam Pilatum protulisse, sed tradidisse eum Judaeis, ut ipsi de illo secundum legem suam judicarent, scribit Lactantius Institut. lib. 4. divin. Institut. cap. 18. a quo non dissen-

tit S. Chrysoctomus hom. de Eleemosyna. (32) At contrarium apparet ex Evangelio. Nam Pilatus, ut est apud Lucam [Cap. XXIII. 24.], adjudicavit fieri petitionem eorum, & quidem sedens pro tribunali, ut est apud Joannem [Cap. XIX. 13.], qua utique judicii forma est. Adde responsum a Judaeis datum Pilato [Joan. XVIII. 31.]: Nobis non licet interficere quemquam. [33] Adde crucis supplicium Romanorum, non Judaeorum legibus receptum, (34) crucis titulum a Pilato scriptum, Jesum a militibus Romanis crucifixum, crucifixi corpus a Pilato, non a Judaeis postulatum. Adde etiam rationem illam, quam asserit S. Augustinus in Joan. tract. 116. Non enim dicitur, Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigerent eum, sed ut crucifigeretur, id est, ut judicio ac potestate praesidis crucifigeretur. Et initio tractatus sequentis 117. ita subiungit, Judicante, ac damnante Pilato pro tribunali Dominum Jesum Christum. (35) Quod scripsit etiam Cor. Tacitus in Annalibus lib. 15. cap. 44. Auctor ejus nominis Christus Tiberio imperante per procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat.

14. Damnatus ad crucem Jesus quid primum pati coactus est?

R. Traditus Dominus servientium voluntati ad irisionem regie dignitatis supplicii sui justus est esse gestator. (36) Nam ut Matthaeus [XXVII. 31.], & Marcus [XV. 20.] narrant, chlamyde coccinea exutus vestibus propriis induitur.

(28) Chrysoctomi verba sunt haec pag. 427. quae probant id, quod supra dixi de militibus pecunia corruptis a Judaeis, ut crudelius Jesum verberarent. Tunc flagellavit eum Pilatus: Fortasse ut ita sedato Judaeorum furore, inde eum dimitteret. Cum enim prius eum liberare non paruisset, in hoc ei satisfacere arbitratus est, si verberaret, & ea, quae tunc facta sunt in eum, fieri permitteret, ut purpurea veste circumdaretur, & corona spinae ejus capiti imponeretur: ideo ita coronatum ad Judaeos eduxit, ut ea ignominia eorum iram, & furorem aliquantulum sedaret. Et quomodo milites haec faciebant, liquidum non preceperat Pilatus? Ad Judaeorum gratiam. Neque enim nocte a Pilato jussu cum Juda profecti sunt, sed pecunia a Judaeis allecti omnia audebant. . . . Nos non modo haec legimus, sed animo recordamus, hoc est coronam spinam, vestimentum, arundinem, alapas, sputa, irisiones, quae frequenter mente reperita satis omnem iram sedare poterunt: & si ludibrio erimus, si quid istius patienter, frequenter dicamus: Non est servus major Domino suo: & allatrantium Judaeorum verba nobis subsunt, eum dixerunt: Demonium habes, & Samaritanus es, & in Beelzebub principe Demoniorum ejus. Demonia. Et ideo haec omnia perulit, ut ejus vestigia imitemur, & maledicta perferamus, quae ipse gravissima non solum pertulit, sed omnia fecit, ut ipsos illatores saluos faceret, & ad eorum salutem Apostolos misit.

(29) S. Augustinus tract. 116. in Joan. §. 1.

(30) S. Hieronymus in Mattheum cap. 27. pag. 63. Perseverat usque in presentem diem haec imprecatio super Judaeos, & sanguis Domini non auferatur ab eis. Etiam nunc Judaeorum genus vagum, atque odiosum est.

(31) Hora diei tertia caussa a Romanis agebantur, & judicia fieri consueverunt. Martialis lib. 4. epigram. 8.

Execret rancos tertia caussidicos. Addidit esse Christum supplicio Crucis tamquam seditionis auctor. Hoc enim Pilato inculcabant Judaei apud Lucam cap. XXIII. 5. Commovet populum: & apud Joannem cap. XIX. 12. Qui se Regem facit, contradicit Caesari. Seditionis vero auctoribus statuebantur leges Romanorum crucis supplicium, ut docet Paulus Jurisconsultus lib. 5. sent. tit. 22.

(32) Nam. 2. pag. 251. tom. 3. editionis postrema studio Bernardi de Montfaucon.

(33) D. Thomas 3. part. quae. 47. art. 3. ad 3. Dicendum, quod sicut Augustinus dicit (Tract. 114. in Joan.) Judaei dicentes: Nobis non licet interficere quemquam, intellexerunt non sibi licere interficere quemquam propter festi diei sanctitatem, quam celebrare jam ceperant. Vel hoc dicebant, ut Chrysoctomus dicit (Hom. 87. in Joan.) quia volebant eum occidi non tamquam transgressorem legis, sed tamquam publicum hostem, quia Regem se fecerat, de quo non erat eorum judicare. Vel quia non licebat eis crucifigere (quod cupiebant) sed lapidare; quod in Stephano fecerant. Vel melius dicendum est, quod per Romanos, quibus erant subjecti, erat eis potestas occidendi interdicta. Vide Augustinum Calmet in Matth. XXVIII. 2. in Joan. XVIII. 31. & superius positam annotat. 14.

(34) Quatuor tantum erant apud Judaeos poenae capitales, de quibus tum in Sacris Litteris, tum in Rabbinorum scriptis mentio fit, lapidatio nimirum, ultio, decollatio, strangulatio. Talmud in tractatu Sanhedrin cap. 7.

(35) Idem S. Augustinus in Psal. 63. §. 4. Ille dixit in eum sententiam, & jussit eum crucifigi, & quasi ipse occidit.

S. Leo serm. 57. qui est 8. de Passione, cap. 2. Pilatus Judae, quem innocentem pronunciat, damnat, addicens iniquo populo sanguinem justu, a quo abstinendum sibi, & intellectu proprio senserat, & somno uxoris noverat.

Somnum hoc ei immisissum a Demone, censet auctor epistolae ad Polycarpum, seu ad Philippenses, quem credens Ignatium sequitur Baronius ad an. 34. §. 83. Immisissum a Deo Origenes, Hilarius, & alii apud Cornelium a Lapide in Mattheum cap. XXVII. 19. quibus addi potest S. Athanasius in epistola ad Maximum Philosophum tom. 1. pag. 918.

Procle vocatur Pilati uxor a Nicephoro lib. 1. cap. 30. Eandem Proclam dicunt Vincentius Bellovaecensis lib. 7. Speculi Historialis cap. 41. & salius Lucius Dexter pag. 21. qui addit, eam in Christum credidisse, & salutem obtinuisse. In numero Sanctorum habitam a Graecis in Menologio, docet laudatus Cornelius a Lapide, sed diem non notat, neque apud Ferrarium, neque in Menologio Canisi S. Procle aut Procula invenitur. Non est S. Augustini sermo 150. Appendicis, in quo §. 4. legitur: Pilatum uxor provocat ad salutem.

(36) S. Leo serm. 57. de passione Domini 8. cap. 4.

tur. Spinea corona capiti ablata non legitur, ut verisimile fit, quod ait Origenes, semel impostam nunquam fuisse detractam. [37] Ita crucem in humeros suos efferre cogitur (qui mos erat Romanorum) a Pratorio Pilati ad montem Calvarie deportandam. [38] Ipat ergo ad locum, ubi fuerat crucifigendus, portans crucem suam Jesus. Grande spectaculum! sed si spectet impietas, grande ludibrium! si pietas, grande mysterium! si spectet impietas, grande ignominie documentum! si pietas, grande fidei munimentum! [39] Sed cum ille jejuniis, vigiliis, verberationibus confectus, ac paene exanimis tot acceptis spinarum vulneribus oneri succumberet, obvium quemdam hominem Cyrenaeum nomine Simonem arripuerunt, qui tolletet crucem ejus, eamque solus deferret. [40]

15. Quid vero postea?

R. Ubi ventum ad Calvariam, dederunt ei vinum bibere cum selle mixtum, ut refert Matthaeus (Cap. XXVIII. 34.), myrrhatum vinum, ut Marcus (Cap. XV. 23.). Hinc fuerunt viri clarissimi, qui existimarent, duplex vini genus Christo oblatum, & de altero apud Matthaeum, de altero apud Marcum esse mentionem, illud ex odio exhibitum, hoc ex miseratione, illud utpote cum selle mixtum gustasse solum, hoc utpote suave &

[37] In Matth. tract. 35. pag. 196. & 197. tom. 2. De chlamyde scriptum est, quoniam denuo spoliaverunt eum chlamydem cocineam: de corona autem spinea nihil tale Evangelistae scripserunt, propterea quod & nos quaree voluerunt exitum rei de corona spinea semel imposta, & nunquam detracta.

Tertullianus adver. Judaeos cap. 13. Christus lignum humeris suis portavit inherens cornibus crucis, corona spinea in capite ejus circumdata.

[38] Synopsis Criticorum, aliorumque Sacrae Scripturae interpretum in Matth. cap. 27. pag. 673. Cum jam ante Christus ipse patibulum tulisset per urbem, ut Pilatus loquitur Joan. 19. 17. more haud dubie Romano, iuxta quem, ut jam omnibus notum, & videtur (videtur, ut addit Ham.) peribit ad patibulum, ubi cruci affigendus erat, crucem prius portabat. Sic Plutarchus de sera Numinis vindicta: εκεχει τον ακροατορα εν ποσει της αυλης. Hinc nomen Fureifer proverbiale factum. Sic Nonius ex Plauto: Patibulum ferat per urbem, deinde affigatur cruci.

Calvaria mons, seu paterius tumulus, positus est inter Occidentem, & Septentrionem Urbis Jerusalem. Designatus erat fontibus extremo supplicio afficiendis, Judaeorum, & Romanorum more, quibus ad haec locus solebat esse extra urbem. Unde ei inditum Calvaria nomen, parum convenit. Nam alii sic dictum exitum ab Adam primi omnium parentis calvaria, seu capite ibidem sepulto: alii a calvariis, seu capitibus decollatorum, quae ibidem saepe projiciebantur inhumata. Utramque sententiam conciliat, si dicas ita appellatum simul ob calvariam Adam, simul ob calvarias decollatorum. Vide Baronium ad an. 34. §. 12. Calvaubonum exercitatus. 16. §. 82. & Lambertinum de Felis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 271. pag. 117.

[39] S. Augustinus in Joan. tract. 117. §. 3. B. Virgo apud S. Brigittam lib. 1. Revelat. cap. 10. Eunt Filio meo ad locum passivis, alii percusserunt eum in collo, alii in faciem ceciderunt. Sontes, dum traherentur ad supplicium, saepe vexatos, & simul etiam actos, docet Lipsius lib. 3. de Cruce cap. 6.

[40] Ethnicus ne fuerit, an Judaeus ambigitur. Ethnicum faciunt non pauci ex antiquis Patribus, Judaeum recentes plerique interpretes, qui pauper voluit oriundum ex Cyrene in Lybia, & coactum a militibus succedere in onus Christi, instigantibus Judaeis, quod seirent eum Christo favere.

Solus crucem Christi gessit. S. Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 10. §. 37. Cui, Simoni, postea data est Crux portanda usque ad locum.

S. Hieronymus in Matth. cap. 27. pag. 63. Intelligendum est, quod egrediens de Pratorio Jesus, ipse portaverit crucem suam, postea obvium habuerit Simonem, cui portandam crucem imposuerunt.

S. Leo serm. 57. qui est 8. de Pass. Dom. cap. 4. Euntibus cum Jesu turbis ad locum pateris, Simon quidam Cyrenaeus invenitur est, in quem lignum Crucis transferretur a Domino. Quod legitur etiam apud S. Brigittam lib. 1. Revelat. cap. 10. & lib. 4. cap. 70. ubi hanc sententiam pluribus confirmat Conslavus Durandus annotat. 5.

Idem docet Hyacinthus Serry exercitatus. 54. §. 2. Sed quod, ut rem amplius confirmet, ad extremam subjungit, verbum Graecum εφευρε, quod vulgatus interpres vertit tolletet, non solum oneris latationem, sed oneris ex uno in alterum translationem significare, id nulla nititur Lectorum fide. Quod si quando Evangelistae utuntur verbo εφορτο ad explicandam translationem ab uno in alterum, non eo solum utantur: addunt aliquod, quod id ipsum aperte significet. Matthaeus cap. XXV. 28. Απηδεν εν τω αυτο το ταλαντον, και εβη εν τω πεδω τα δεκα ταλαντα: Tollite itaque ab eo talentum, & date habenti decem talenta. Itaque existimo, Patres Graecae Linguae scientissimos Origenem, Athanasium, Hieronymum non eo dixisse, Simonem Cyrenaeum solum gessisse crucem a Christo Domino in se transferat, quod id aperte significet verbum εφευρε, sed id esse potius, quod secuti sint D. Lucam scribentem cap. XXIII. 26. εθηκε τον ακροατορα εν ποσει της αυλης: Imposuerunt ipsi Crucem portare postea Jesum.

Pictores effingunt Christum gestantem priorem partem Crucis, Simonem vero posteriorem. Vide Suarez in 3. part. D. Thomae tom. 2. disputat. 26. sect. 2.

S. Irenaeus lib. 1. adver. Haereses cap. 23. & S. Epiphanius her. 24. §. 3. refertur, hunc inter alios fuisse errorem Basilidis, Christum Dominum cruce in Simonem translata clam subditisse se Judaeis, & Simonem pro Christo ab illis crucifixum. In eadem infamiam incidisse etiam Lucium Carinum, scribit Photius in Bibliotheca cod. 114. pag. 201.

[41] Vide Baronium ad an. 34. §. 95. & Jacobum Gretserum Disputat. de Vino Myrrhato, quae est in Mantilla ad Tomum primum de Sancta Cruce.

[42] Suetonius in Caligula cap. 32. Rome publico epulo servum ob detractam lectis argenteam lavinam carnifici congestum tradidit, ut manibus abscessis, atque ante pectus et collo penderibus, precedente titulo, qui causam patris indicaret, per curias epulantiis circumduceretur. Similia habet in Domitiano cap. 10. Eusebius lib. 5. Hist. Eccl.

perjudicandum accepisse quidem, ut ait S. Marcus, sed non gustasse, quia oblatam quamlibet consolationem recusavit. At D. Augustinus de consensu Evangel. l. 3. cap. 11. §. 38. cujus auctoritate quisque facile moveri se patiat, de uno eodemque potu loqui utrumque Evangelistam censet, docens vinum, quod Marcus dixit myrrhatum, Matthaeum dixisse cum selle mixtum: sel quippe pro amaritudine posuit; myrrhatum enim vinum amarissimum est: quamquam fieri possit, ut & sel & myrrha vinum amarissimum redderent. Quod ergo ait Marcus, non accepit, intelligitur non accepit ut biberet. Gustavit autem, sicut Matthaeus testis est, ut quod idem Matthaeus ait, noluit bibere, hoc Marcus dixerit, non accepit, vacuor autem, quod gustaverit. Sequitur Augustinum Beda in Evangelium Marci capi 15. (Pag. 202. tom. 5.) (41)

16. Ductus non est ad Calvariam procedente Titulo, qui causam mortis ejus indicaret?

R. Est inter peritissimos homines summa ea de re consensio: quia moris fuit Romanorum, ut fonti plebendo praereteret titulus, seu inscriptio index criminis, propter quod plebatur. (42) Constat autem ex Evangelio, eundem Titulum & cru-

& cruci impostam, & scriptum fuisse Hebraice, Graece, & Latine, quo facilius crudelissimi terrimique supplicii causa omnibus innotesceret. Haec quippe tres linguae, ut ait S. Augustinus in Joan. tract. 17. §. 4. ibi praeter ceteris eminebant: Hebraea propter Judaeos in Dei lege gloriantes, Graeca propter gentium sapientes, Latina propter Romanos multos ac poene omnibus jam tunc gentibus imperantes. Hinc Prudentius in Apotheosi vers. 383.

Fronte crucis Titulus sit triplex, triplice lingua, Agnoscat Judaea legens, & Graecia norit, Et venerata Deum percontet aurea Roma. (43)

17. Titulus hic quibus verbis exaratus erat?

R. His apud Matthaeum cap. XXVII. 37. Hic est Jesus Rex Judaeorum: apud Marcum cap. XV. 26. Rex Judaeorum: apud Lucam cap. XXIII. 38. Hic est Rex Judaeorum: & apud Joannem cap. XIX. 19. Jesus Nazarenus Rex Judaeorum. Itaque, ait Maldonatus (In Matth. XXVII. 37.), cum omnes Evangelistae tituli sententiam expresserint, nemo tamen eorum videtur omnia Tituli verba posuisse. Ex omnibus autem haec fuisse verba, colligere nobis licet: Hic est Jesus Nazarenus Rex Judaeorum. E contrario Janfenius in Concordia Evangelica cap. 143. (Pag. 1035.) Baronius ad an. 34. §. 119. Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 28. alique nec pauci nec ignobiles, quos recentet Nicquetus in historia Tituli S. Crucis cap. 8. ajunt, omnia Tituli verba ab Joanne relata fuisse. (44)

18. Est ne affixus cruci erecta, an humi postea?

R. Ex antiquis Patribus nihil habeo certi: ita enim loquuntur, ut possint duci in partem usque Serry Tom. III.

tramque. (45) Doctissimi inter recentiores Gretserus lib. I. de Cruce cap. 11. Suarez in 3. part. D. Thomae tom. 2. disputat. 36. sect. 3. alique rem in medio relinquunt. Lipsius lib. 2. de Cruce cap. 7. saepius in crucem erectam, quam humi positam fontes agi consuevisse, existimat, qui cum sentit Bynaeus lib. 3. de morte Christi cap. 6. Nicquetus in historia Tituli sanctae Crucis lib. I. cap. 19. alique Sacrarum Litterarum interpretes. Quare Christum erectae affixum potius credam, praesertim ob D. Bonaventuram auctoritatem, qui id verbis clarissimis confirmat cap. 78. Medit. vitae Christi. (Pag. 388. tom. 6.) (46)

19. Est ne affixus omnino nudus?

R. Christum omnino nudum in crucem sublatum fuisse, docent veteres Patres. Nam S. Ambrosius in Lucam lib. 10. §. 110. (Pag. 1527.) Refert, inquit, considerare, qualis crucem ascendit. Nudum video. Et talis ascendit, qualis nos auctore Deo natura formavit: talis in Paradiso primus homo habitavit, talis ad Paradisum homo secundus intravit. Et enarrat in Psalm. 43. §. 69. (Pag. 917.) Tota die, inquit, confusio mea contra me est. Quae autem confusio Christi, nisi crucis quod nudus pendit in ea? In sententiam praepetoris sui ivit S. Augustinus tom. lib. 16. de Civitate Dei cap. 2. §. 2. tum lib. 12. contra Faustianum cap. 23. ubi Christum Dominum cruci affixum comparat cum Noe domi suae nudato. Quod idem scriptum est a D. Cypriano in epistola 63. ad Caecilium. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 20. Mystagogica 2. §. 2. Exuit, ait, nudus fuisse, in hoc quoque nudatum in cruce Christum imitantes. Sanctus quoque Bonaventura loco supra memorato dicit, Christum nudum fuisse tunc tertia vice coram tota multitudine, renovataeque fracturatae per pannos carni applicatos. Praeterea morem fuisse, ut rei omnino nudi agerentur in crucem, docet Lipsius lib. 2. de Cruce cap. 7. Jure igitur ac merito sententia haec etiam vito piissimo Francisco Tom. III.

Eccl. cap. 1. de Attalo martyre per amphitheatrum circumducto: Praecedente ipsum tabella, in qua Latino sermone inscriptum erat: Hic est Attalus Christianus. Vide Gretserum de Cruce lib. 1. cap. 28. 29. 30. & Augustinum Calmet in Martham cap. XXVII. 37.

[43] S. Chrysostomus in Joan. hom. 84. pag. 432. Scripsit autem & titulum Pilatus, cum ut Judaeis aliteretur, tum ut Christianis excusaret. Nam eorum tanquam pravum tradidissent, & sententiam hanc latronum societate confirmare vellent, ne quis tam turpem mortis notam inveniret, & tanquam malum & perditum eum accusare possent, ut calumniantium os obstrueret, in Regem suum insurrexisse denunciat, & tanquam tropaeum culpam litteras insculpsit, clara voce & victoriam & regnum profitentes, quamvis non perfecte.

[44] V. adnotationem 13. cap. 15. Idem Nicquetus cap. 11. Ex solo Evangelistarum Lucae, & Joannis textu non liquet, quo ordine scripte linguae fuerint. Erat autem, inquit Lucas, & superscriptio scripta super eum litteris Graecis, & Latinis, & Hebraicis. At Joannes: Erat autem scriptum Hebraice, Graece, & Latine. Ut ex duobus ordinem verum retulit? Pars Tituli, quae Romae servatur, hoc Joannem fecisse planum facit: infima est enim Latina, superior Graeca, Hebraea summa. Hujus ordinis causam aliam alii afferunt, ut legere est apud eundem Nicquetum.

Baronius loc. cit. In ipsius ordine nobilior locus ac praeior ille visus; qui Christo vitium esset: sicque Latina prior, novissima vero Hebraica, ut quae Graeca inferior & barbarata a Romanis habebatur.

S. Joannes Chrysolostomus hom. 84. pag. 432. Latronum Crucis titulum non habebat, tract. 35. de Crucifixione. (45) Alfonso Salmeron tom. 10. Commentariorum in Evangelicam Historiam, tract. 35. de Crucifixione Domini pag. 295. postquam retulit eorum sententiam, qui putant, Christum affixam cruci humi positum, ita subjicit et veritio: Idcirco in die Venus Sancti ad hujus rei memoriam Crucem in terra prostratam adoramus.

[46] Synopsis Criticorum in Matth. cap. 27. pag. 674. Crucifixio modo hunc fuisse tractum, ut ambae manus brachii expansis in ligno Crucis transverso clavis affigerentur, ut constat ex Luc. 24. 39. & Joan. 20. 25. haec manus brachii expansis in ligno Crucis transverso clavis affigerentur, ut constat ex Luc. 24. 39. & Joan. 20. 25. & Joan. 21. 18. ambo vero pedes ligno eadem ab hasta seu erecto ligno crucis juxta loco prominenti veluti basi insistentes, & juxta se mutuo positi utrumque clavis affigerentur. Ex quo liquet, Christum quatuor clavis crucifixum. Vide cap. XV. Interrog. 14.

Theodoretus in Plal. 21. n. 18. Hoc autem, dinumeraverunt omnia ossa mea, haec significat, quoniam sic me distenderunt crucifigentes, ut facile foret culibet ossa enumerare.

S. Joannes Damascenus edit. Michaelis Lequien lib. 4. de Fide Orthodoxa cap. 12. Dominum cum in cruce pendere, verso ad occasum vultu erat, eaque de causa ita adoramus, ut in eum oculos intendamus. Vide Lucam Tudentem lib. 2. adver. Albigenes cap. 12. in Bibl. Patr. Lugdunensi tom. 25. pag. 226.

Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 21. Alii probabiliter existimant, Christum affixum cruci adducere humi jacenti, quia, ut multi testantur, in Terra sancta demonstratur locus, in quo Crux est infixa terra. Deinde quia sententia haec est convenientior piorum cogitationibus & meditationibus de passione Domini. Tertio quia modus hic figendi nihil est facilius & expeditius, quam si corpus iam cruci erectae affigatur. Res tamen definiti certo nequit, cum Scriptura neque de hoc, neque de illo crucifixi modo aliquid clare & perspicue tradat.

cisco Suarez videtur probabilior. (47) Nolim tamen pistoribus succenseas, quod Christum & de cruce pendentem, & ad columnam casum, & in Jordane baptizatum velo rectum effingant. Pudori enim atque honestati consulunt, quamvis historiae veritati contradicant.

20. Quo anno cruci affixus est?

R. Anno Orbis conditi 4034. Periodi Julianae 4744. Olympiadis CCLII. Urbis conditae 782. Erae Vulgaris 29. duobus Geminis Consulibus, & anno Tiberii 18. ex quo Imperii collega senatus auctoritate ab Augusto assumptus fuerat, anno autem 15. ex quo solus post mortem Augusti ceperat imperare. (48) Alii alii censent.

21. quo die?

R. Dies quoque variat apud auctores (Bar. ad an. 24. §. 153.). Duodecim inter se dissidentes opiniones numerat Ricciolus lib. 8. Chronologiae Reformatae cap. 10. (49) Quartam ex eo numero, quae in diem Veneris 25. Martii & 15. Lunae mensis Nisan mortem Christi refert, apud antiquissimos Patres reperio. S. Justinus Apologia 2. (Pag. 99) Pridae Saturni diei ille in crucem actus est, & postmodum ejusdem, qui scilicet Solis est dies, Apostolus & Discipulis suis apparuit. S. Irenaeus lib. 5. adversus haereses cap. 23. Parasceve, quae dicitur Coena pura, id est sexta feria, quam & Dominus ostendit passus in ea. Theophylactus in Matth. cap. 27. Cum autem sexta hora homo formatus sit, & sexta hora de ligno comederit (haec enim est hora comestioni) Dominus reformans hominem, & lapsum sanans, sexta die, & sexta hora ligno affigitur. Tertullianus in libro adversus Judaeos cap. 8. Passio hujus exterminii intra tempora septuaginta hebdomadarum perfecta est, sub Tiberio Caesare, Coss. Rubellio Gemino, & Fusio Gemino, mense Martio temporibus Pasche, die octavo Kalen-

darum Aprilium, die prima Azymorum. S. Gaudentius Brixiae Episcopus ferm. 1. Sexta feria, qua hominem fecerat, pro eodem passus est. Et S. Augustinus epist. 36. cap. 13. §. 30. Passus est Dominus, quod nullus ambigit, sexta Sabbathi: quapropter & ipsa sexta jejuniu deputatur. Et lib. 4. de Trinitate cap. 5. §. 9. Sicut a majoribus traditum suscipiens Ecclesia custodit auctoritas, octavo Kal. Aprilis conceptus creditur, quo & passus. Et lib. 18. de Civit. Dei cap. 54. §. 1. Mortuus est ergo Christus duobus Geminis Consulibus octavo Kal. Aprilis. Quod scribit etiam in libro de diversis quaestionibus octoginta tribus quaest. 56. His accommodat se Beda de ratione temporum cap. 45. ubi cum dixisset, sexta feria crucifixum, ac sepultum, subiungit haec: Quod autem VIII. Calendarum Aprilium crucifixus VI. Calendarum earumdem die resurrexerit, multorum late doctorum Ecclesiasticorum constat sententia vulgatum. Eadem tradit S. Isidorus Hispalensis lib. 6. Etymolog. cap. 17. Cassiodorus in Chronico, Martyrologium Hieronymianum illustratum a Florentino, Martyrologium Romanum vetus editum a Rosveido. (50) Opinionem hanc, quae una cum saeculis inveteravit, demum saeculo Christi XIII. exeunte Rogerius Bachonus, & proxime insequente Alfonso Toftatus, rationes Astronomicas secuti, in primis oppugnant, docentes Christum die tertio Aprilis crucifixum. Ob id tamquam ambiguis fidei vir suspectus habitus est Bachonus, teste Luca Wadingo de Scripitoribus Ordinis Minorum: Toftatus vero in iudicium vocatus atque damnatus; quae de re fufe Joannes Mariana lib. 21. de rebus Hispaniae cap. 18. (51)

22. Quota hora?

R. Erat hora tertia, inquit S. Marcus (Cap. XV. 25.), & Crucifixus est cum: Joannes autem (Cap. XIX. 14.), erat Parasceve Pasche hora quasi sexta. Utrumque verum. Alter respicit finem

(47) In 3. part. D. Thomae tom. 2. disput. 36. sect. 4. Consentit Lorinus in Psal. XXI. 18. & Augustinus Calmet in Mattheum cap. XXVII. 35. Abulenensis Paradox. 5. cap. 42. apud citatum Lorinum putat, Christum Dominum crucifixum, ac sepultum cum femoralibus, quia nemo tam durus foret, ut immemor humane veteris hanc audeat deridere. Vide Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 3. cap. ult. num. 17. S. Augustinus in Joan. tract. 76. §. 4. Creator hominis homo esse dignatus est. Factus est, qui fecerat, ne periret, quem fecerat. Quid hinc misericordiae addit potest? Et tamen addidit. Parum fuit hominem fieri, sed voluit etiam ab hominibus reprobari. Parum fuit reprobari, & exhorrari: parum erat exhorrari, & occidi: sed & hoc parum est, morte crucis. Nam & cum ejus obedientiam usque ad mortem factam commendaret Apostolus, parum illi fuit dicere: Factus obediens usque ad mortem; non enim qualemcumque mortem, sed addit: mortem autem crucis. Illa morte pejus nihil fuit inter omnia genera mortium. Denique ubi dolores acerrimi exagitant, cruciatus vocatur a cruce nominatus. Pendentes enim in ligno crucifigi, clavus ad lignum pedibus manibusque confixi, producta morte necantur. Non enim crucifigi hoc erat occidi, sed diu vivebatur in cruce, non quia longior vita eligebatur, sed quia mors ipsa protendebatur, ne dolor citius finiretur. Morti velut pro nobis: parum dicimus: crucifigi dignatus est, usque ad mortem crucis obediens factus. Elegit extremum & pessimum genus mortis, qui omnem fuerat ablaturus mortem. De morte pessima occidit omnem mortem. Scrozemus lib. 1. cap. 8. Supplicium crucis, quod apud Romanos antea erat usitatum, lege lata sustulit Constantinus Magnus Imperator. S. Augustinus in Psal. 36. ferm. 2. §. 4. Cum sub antiquis saeculis crucifigerentur, modo nullus crucifigeretur. Honorata est & finita. Vide Liphum de Cruce lib. 3. cap. 14. (48) Vide annotat. 1. ad cap. 7. de Baptismo Christi & Antiquitatem Ecclesiae illustratam ab Emmanuele Schelltrato tom. 1. dissertat. 1. cap. 2. (49) Prima vult, Christum passum die 20. Martii: Secunda die 23. Tertia die 24. Quarta die 25. Quinta die 26. Sexta die 29. Septima die 30. Octava die 2. Aprilis: Nona die 3. Decima die 6. Undecima die 11. Duodecima die 16. (50) P. Heni. Philippe in quaestionibus Chronologicis de annis nati & passu Christi cap. 19. colligit recentes auctores non ignobiles amplius triginta, qui Christum VIII. Kal. Aprilis crucifixum probant. Et Honoratus a S. Maria tom. 2. Animadversionum in Regulat & usum Critices dissert. 1. art. 7. ostendit, tabulas Astronomicas, quas adversarii tanquam urgent, inter se dissidere, ac proinde ex his nihil certi effici posse. Quod ante ipsam doctore Petrus de doctrina Temporum lib. 12. cap. 11. ubi ita concludit: Desinant itaque Chronologi in anno dieque Passione erendo Mathematicorum calculis, Novulionum, & Plethionum minutis ac seropulis ratiocinatis sibi ac lectoribus suis negotium facere. Quo in genere nimia sane curiofitas quorundam existit: sed in primis Fortempsionensis, & ante hunc Abulenensis, post vero Joannis Lucidi, atque Scalligeri. (51) Alfonso Toftatus, qui Abulenensis dicitur, enuntiata quaedam Senis in Hetruria publico certamine exposuit. Unum erat: Christum vigesima quinta die Martii non esse mortuum, sed tertio Aprilis, idque anno nativus fuit trigesimo tertio non completo, sed ineunte. Hinc offensionem erroris non vitavit, & matorum animos ita commovit, ut de Religione postularetur. Res jussu Eugenii IV. qui tunc Senis cum rota Curia morabatur, ad iudicium delata, qui Abulensem condemnarunt. Qui ut se purgaret, & omnem erroris suspensionem a se removeret, Defensionum trium conclusionum edidit.

nem horae tertiae in meridiem desinentis, alter initium sextae a meridie incipientis (Bar. ad an. 34. §. 162.). Tunc enim quatuor praefertim horas numerabant; Primam, Tertiam, Sextam, & Nonam, singulas conitantes horis tribus modo longioribus, modo brevioribus juxta diversam anni tempestatem. Prima inchoata ab ortu Solis durabat usque ad horam diei tertiam: inde Tertia usque ad meridiem, & horam diei sextam: a meridie incipiebat Sexta, & tribus post meridiem horis Nonam, quae hora diei duodecima, & occidente Sole finiebatur, unde noctis vigiliae pariter quatuor ducebant exordium. Itaque Marcus horam Crucifixionis Christi ex fine vocavit Tertiam, Joannes autem ex initio quasi Sextam. (52) Ex quo apparet, Christum Dominum in crucem actum fuisse sub meridie, ideoque sub fine hora, quae nunc Italid duodevicesima, & Transalpinis duodecima nuncupatur.

23. Quot horis completur tota Christi passio?

R. Horis quindecim. Die Jovis, media circiter nocte, ut supra dixi Chrysothomo & Augustino auctoribus, dum oraret in orto Gethsemani, comprehensus est. Ad Annam priam, atque inde ad Caipham perductus, in cujus aulam intronitissus Petrus ter illum negavit ante gallicium, quod noctem mediam sequitur. Mane diei insequentis, qui dies Veneris erat, quintus & vicesimus mensis Martii, e domo Caipha Pontificis ad Pilati Romani Praefidis praetorium ducitur. A Pilato ad Herodem mittitur, ab Herode rursus ad Pilatum. Tum flagellis caeditur, spinis coronatur, modis omnibus illuditur, (53) & hora diei tertia, nobis nunc decima quinta, aliis nona Serry Tom. III.

matutina, a Pilato sedente in tribunalis mortis sententia in ipsum profertur. Tres insequentibus horas usque ad meridiem consumpsit deducendo Christi extra Urbem ad montem Calvariae, apparatus crucifixionis, crucifixio. Etenim dum pergit, ut ait S. Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 13. §. 46. & dum crucifigitur cum duobus latronibus, dum vestes ejus dividuntur, & in sortem illa iyonica mittitur, atque inter haec variis conviciis illuditur (simul enim cum illa gererentur & convicia jaciebantur) completa est hora sexta. Eo suspensus atque affixus, Sol repente retraxit radios suos, & pendens in cruce Dominum suum spectare non ausus est: (54) & ab hora sexta usque in nonam, quae juxta morem nostrum est vigesima prima, tenebrae fuerunt, quibus disculis exclamavit ad Deum voce magna, & ultro spiritum posuit. (55)

24. Quot & quem suerunt Christi a cruce pendentes voces?

R. Septem fuerunt: quatuor recententur a Mattheo, Marco, & Luca, tres a Joanne. Prima illa fuit, qua praestans re, quod docuerat verbo, inter ipsas injurias non verborum, sed mortis illatae, (56) petit a Patre, ut iis ignosceret, qui peccatorum omnium, quas pertulit, auctores & ministri fuerunt: Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt. (Luc. XXIII. 34. 43.) (57) Secunda illa, quam dixit latroni homini penitenter pendenti, & salubriter confitenti: Amen dico tibi: Hodie mecum eris in Paradiso. Nempe etiam ipse die cum illo in paradiso esse poterat, unde ille, qui ubique semper est, non recesserat. (58) Tertia illa, qua Matrem suam, & Joannem Apostolum affa-

(52) S. Augustinus lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 13. Et in Joan. tract. 117. §. 1. Hora tertia crucifixus est Dominus linguis Judeorum, hora sexta manibus militum. Idem utroque narrat, alios aliter interpretari. Vide Thomae Itigii Hist. Eccl. selecta capita sec. II. cap. 3. sect. 2. §. 24. pag. 127. Horum sententiam, usque fere verbis Augustini, ita coarctavit D. Thomas 3. part. quaest. 46. art. 9. ad 2. Quamquam non desinit, qui per Parasceven, quam Joannes commemorat dicitur: Erat Parasceve hora quasi sexta, horam diei tertiam velina intelligi. Parasceve quippe interpretatur preparatio. Verum autem Pascha, quod in Passione Domini celebratur, incipit preparari ab hora noctis nona, quando scilicet omnes principes Sacerdotum diverunt: Reus est mortis. Ad illa ergo noctis hora usque ad Christi Crucifixionem occurrit hora Parasceves sexta secundum Joannem, & hora diei tertia secundum Marcum. Rursus alii alio modo nodum solvunt, ut videre licet in Synopli Criticorum ad Evangelium Marci cap. 15. pag. 826. 827. in commentariis Toleti ad Evangelium Joannis cap. 19. annotat. 8. & Augustini Calmet ad Evangelium Matthaei cap. XXVII. 45. (53) Euthymius in Matth. cap. 67. tom. 19. Bibl. Patr. pag. 588. Considera totum Salvatoris corpus injuriis affectum. Caput quidem per spinam coronam, & arundinis percussione, faciem per spina, maxillas autem per alapas, os vero per sel & acetum, aures per blasphemias, collum per colaphos, dorsum & pectus flagellis & verberibus, manus autem & pedes clavus, latus vero lancea, veluti scribit Joannes, caeteras quoque partes chlamyde ac nuditate, & ut semel dicam, totum corpus, quod in cruce spectaculo est expositum. (54) Hieronymus comment. in Amos lib. 3. cap. 8. pag. 121. (55) S. Chrysothomus in Matth. hom. 80. pag. 737. Hoc est illud, quod dixerat: Potestatem habeo ponere animam meam, & potestatem habeo rursus sumere eam. Idcirco enim magna voce clamavit, ut ostenderet sua hanc potestatem fieri. S. Augustinus in Joan. tract. 119. §. 6. Quis ita dormit, quando voluerit, sicut Jesus mortuus est, quando voluit? Quis ita vestem ponit, quando voluerit, sicut se carne exiit, quando voluit? Quis ita cum voluerit, abit, quomodo cum voluit, obiit? Quanta speranda, vel timenda potestas est iudicantis, si apparuit tanta mortentis. S. Bernardus in sermone de passione Domini, feria 4. hebdomadae sanctae §. 4. pag. 892. Propter miram caritatem suam, qua dilexit nos Deus, ut servum redimeret, nec Pater filio, nec sibi Filius ipse peperit. Majorem a, inquit, caritatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Tu majorem habuisti, Domine, potens eam etiam pro inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, per mortem tuam, & tibi reconciliati sumus, & Patri. Quenam ergo alia videbitur esse vel fuisse vel fore hinc similit caritati? Vix pro iusto qui moritur, tu pro iniustus passus es, mortens propter delicta nostra, qui venisti iustificare gratis peccatores, seruos facere fratres, captivos coheredes, exules reges. Theophylactus in Matth. pag. 176. Tenebrae factae non erant juxta naturam ordinem ex eclipsi solis naturaliter facta. Neque enim quando est decima quarta luna, fit solis deliquium: cum autem crucifigeretur, omnino decima quarta luna erat. Pascha enim Hebraeorum tunc fiebat, unde super naturam etiam. Erant autem in toto mundo, non in parte mundi, sicut in Aegypto: ut monstraret, quod laeget in passione conditoris creatura, & quod a Iudaea lux recesserit, Iudaei quoque petentes signum a Caelo, nunc videant, solem obtenebrari. De tenebris in morte Christi habes Dissertationem Augustini Calmet Evangelio Matthaei praepositam, & pluram apud Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 25. num. 5. (56) S. Augustinus Enarrat. in Psal. 85. §. 20. (57) D. Thomas 3. part. quaest. 47. art. 5. ubi quaerit, utrum Christi persecutores eum cognoverint, haec habet: Apud Judaeos quidam erant Majores, quidam Minores, Majores quidem, qui eorum principes dicebantur, sicut & Deae mores, cognoverunt, eum esse Christum promissam in lege. . . . Minores, id est populares, quia mysteria Scripturae non norant, non plene cognoverunt ipsum esse nec Christum, nec Filium Dei. Licet enim aliqui eorum in eum crederent, multitudo tamen non crederit. (58) S. Augustinus in Joannis Evangelium tract. 3. §. 2.

rus iussit, ut altera alteri mater, & alter alteri filius esset: Mulier, ecce filius tuus; & ad discipulum conversus, Ecce Mater tua (Joan. XIX. 26. 27.), docens exemplo suo, ut a filiis impendatur cura parentibus. (59) Quarta est ingens illa vox, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? (Matt. XXVII. 46. Marc. XV. 34.) Quæ vox offendit, Christo inter fummos dolores nulum animi solatium divinitus datum, & humanam ejus naturam sensisse tormenta omnia, perinde ac si personæ divinæ conjuncta non fuisset. (60) Quinta: Sitis (Joan. XIX. 28. 30.) Namque, ut ait Nicolaus de Lyra in Joan. cap. XIX. 28. tantum laboraverat, & de sanguine emiserat, quod corpus ejus erat desiccatum, & adustum: & propter hoc sitiebat supra modum. (61) Sexta: Conjunctum est: hoc est, ut ait S. Leo ferm. 53. de Passione Domini 4. cap. 4. completa sunt Scripturæ, non est amplius, quod insaniam populi fueritis expectem, nihil minus pertuli, quam me passurum esse prædixi. Septima & postrema ingens perinde, ac quarta, & divinæ ejus naturæ index est illa vox quam emittens expravit: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. (Luc. XXIII. 46.) (62) Qua preceatione monuit suos, ut constituti in extremo vitæ momento quanta maxima possent animi contentione se Deo commendarent.

25. Lacrymatus ne est Christus pendens e Cruce?

R. S. Paulus in epistola ad Hebræos cap. V. 7. In diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui postit illum salvum facere a morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est

S. Chrysostomus in Oratione de cæco a nativitate pag. 440. tom. 6. Nusquam homini apparet Dei ore promissum esse paradysum, postquam eiecit Adamus est, nisi huic primum lateroni.

(59) S. Augustinus in Joannis Evangelium tract. 119. §. 2. S. Ambrosius in Luc. cap. 23. §. 131. pag. 1532. Testatur de cruce Christus, & testamentum ejus signabat Joannes, dignus tanto testatore testis. Et de institutione Virginis cap. 7. §. 48. & 50. pag. 261. Testatur de cruce Dominus Jesus, & paulisper publicam differt salutem, ne Matrem inhonoram relinquat. Subscribitur Joannes in testamento Christi. Legatur Matri pudoris defensor, testimonium integritatis, Legatur & discipulo Matri custodia, pietatis gratia. Eademque postea Joanni Evangelista est tradita conjugium nescientis. Unde non miror per ceteris locutum mihi steria divina, cui præsto erat aula celestium Sacramentorum. (60) S. Augustinus in Pfl. 49. §. 5. Unde ergo, Deus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? nisi quia in carne infirmitatis agnoscebat vox peccatoris? Qui enim suscepit similitudinem carnis peccati, cur non susciperet similitudinem vocis peccati? S. Leo ferm. 65. de passione Domini 16. cap. 7. Vox ista doctrina est, non querela. Nam cum in Christo Dei & hominis una persona sit, nec ab eo potuerit relinqui, a quo non poterat separari; pro nobis trepidis & infirmis interrogat, cur caro pati metuens exaudita non fuerit. (61) Synopsis Criticorum in Joan. cap. 19. pag. 1373. Acetum pro crucifixis paratum erat, vel ut citius morerentur: nam acetum valde vulneratis nocet: vel potius, ut diutius in tormentis viverent: acetum enim & semianimes recreat appositum ori aut naribus, & sanguinem copiose fluentem sistit admotum vulneribus, vel ut sicem restringerent. Certissimum est, milites Romanos, & pauperes alios acetum vini loco bibisse. Christo autem dederunt, ut ei illuderent, pro jurante & jucundo potu nocentem & acerbum offerentes. Spartianus in Pelcenio Negro cap. 10. Idem iussit, vinum in expeditione neminem bibere, sed aceto universos esse contentos.

(62) S. Marcus cap. XV. 39. Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans exprasset, ait: Vere hic homo filius Dei erat. Non enim poterat homo, qui non etiam Deus esset, consecratus cruciati summo dolorum magnam vocem moriens emittere.

S. Thomas 3. part. quæst. 47. art. 1. ad 2. Ut Christus ostenderet, quod passio illa per violentiam ejus animam non eripiebat, naturam corporalem in sua fortitudine conservavit, ut etiam in extremis postus voce magna clamaret, quod inter alia miracula mors ejus computaretur. Fuit etiam mirabile in Christi morte, quod velox mortuus fuit alius, qui simili pena afflictebatur. Sicut enim ejus voluntate, natura corporalis conservata est in suo vigore usque ad extremum; sic etiam quando voluit, subito cessit necamento illato.

Beda in Lucam cap. 23. pag. 440. tom. 5. Patrem invocando filium Dei se esse, declarat, Spiritum vero commendando, non defectum suæ virtutis, sed confidentiam ejusdem cum Patre postquam infirmum. (63) S. Chrysostomus in Matth. hom. 6. pag. 51. Ipse fleuit, & cum Lazarum suscitavit (Joan. XI. 35.) & cum ad expugnandam respiceret Civitatem. (Luc. XIX. 41.) Sed etiam de Jude prodicione simul, ac prodicione turbatus est. Itaque sententiam eundem illum frequenter inventas, nunquam vero ridendum, sed nec leviter saltem subridendum. Nullus certe hæc Evangelistam memoravit. Idem Chrysostomus in epist. ad Hebræos hom. 8. pag. 181. Nusquam hoc dicit Evangelium, neque quod orans sit lacrymatus, neque quod clamorem ediderit. Chirilus igitur versas inter homines ter tantum lacrymas legitur.

Alii alias cum flevisse, colligi putant ex diversis Scripture locis: ut ex Sapientie cap. VII. 3. flevisse in Nativitate: ex epistola ad Hebræos cap. II. 17. flevisse in Circumcisione: ex Joan. cap. XIII. 21. in Jude prodicione: ex Luc. cap. XXII. 44. in Agone in horto. Vide Joan. Christ. Arist. Dissertationem de lacrymis Christi tom. 9. Criticorum Sacrorum part. 2. pag. 330. & Augustinum Calmet in Joannem, & Lucam locis memoratis.

(64) Vide Clementinam 1. de sum. Trin. & Fide Catholica, ubi Pontifex confirmat, Joannem rectum ordinem tenuisse narrandis, quod Christo jam mortuo unus militum lancea latus ejus aperuit.

pro sua reverentia. Hoc autem, inquit D. Thomas in citatum locum D. Pauli extrema Lect. 1. non legitur in Evangelio, sed probabile est, quod sicut ipse lacrymatus est in resurrectione Lazari, ita & in passione sua. Nam ipse multa fecit, que non sunt scripta. Non tamen fleuit pro se, sed pro nobis, quibus passio sua profuit. His plane gemina illa sunt, quæ scribit Nicolaus de Lyra in eundem locum D. Pauli. (63)

26. Utrumque ne Christi jam mortui latus lancea confossum est?

R. Utrumque confossum fuisse existimavit Prudentius in Epist. h. 8. (Bibl. Patr. tom. 5. pag. 1024.)

Ipse loci est Dominus, laterum sui vulnere utroque

Hinc cruor effusus, fluxit & inde latex.

At repugnat id Evangelicæ narrationi. Ita enim narrat Joannes: Ad Jesum autem cum venissent, ut viderent eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura: sed unus militum lancea latus ejus aperuit; (64) & paulo post Thomam Apostolum ita loquentem facit: Nisi mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam (Cap. XIX. 33. 34.) Dextrum vero, an finistram confossum fuerit, ponitur in controversia, pugnat pro finistro Lucas Brugenis sæculi XIV. scriptor in Joan. cap. 19. Stat pro dextero Beda, qui sub initium sæculi VIII. Horruit. Nam in libros Regum quæst. 12. Passio, ait, in cruce Domino, unus militum lancea latus ejus dexterum aperuit. Stat S. Bernardus in Pfl. Qui

Qui habitat ferm. 7. §. 15. (Pag. 851.) Dextrum sibi propter me passus est latus fodi. Stat S. Bonaventura in Meditationibus Vitæ Christi cap. 80. his verbis: Unus Longinus nomine Domini Jesu dextrum vulnere grandi aperuit. Sic Innocentius III. lib. 2. de sacro Altaris Sacramento cap. 54. Calix ponitur ad dexterum latus quasi sanguinem suscepturus, qui ex latere Christi dextero creditur vel cernitur profusus. Lucas item Tudenis lib. 2. adver. Albigenes cap. 11. (Bibl. Patr. tom. 25. pag. 225.) hoc adeo persuasum habuit, ut nihil supra: quod tradidit etiam Brigitta lib. 7. Revelationum cap. 15. Unus accurrens infixit lanceam in latere ejus dextero tam vehementer & valide, quod quasi per aliam partem corporis lancea vulnere pervasit (65) His consentit Evangelii Joannis versio Æthiopica, quæ nominat latus ejus dexterum, itemque Evangelium infantie, ex Arabico translatum cap. 25. (66) Quibus testimonis si non uteris ad auctoritatem; utere saltem ad antiquitatem. (67)

27. Quo anno ætatis mortuus est?

R. Varias esse opiniones intelligo. Antiqui Ecclesiæ Patres, qui minimum numerant, anno ætatis trigesimo: qui vero maxime immodici sunt in numero augendo, anno ferme quadragesimo, aut etiam quinquagesimo mortuum esse, scribunt. [68] Hi autem duo tantum sunt, Chrysostomus in Joan. hom. 54. & Irenæus lib. 2. adver. hæreses cap. 39. (Pag. 279.) quorum primus ait, Christum prope jam ad quadragesimam annorum accessisse ætatem: alter vero anno quinquagesimo docuisse, atque ideo annum illum jam explexisse, quo tempore in crucem sublatum est. Sed vulgata opinio, qua creditur Christus Dominus decessisse an-

nos natus amplius tres & triginta, fidem potius accommodaverim. Posito enim atque concesso, quod supra dixi, Christum natum esse die 25. Decembris anno Urbis conditæ 748. mortuum autem die 25. Martii anno Urbis conditæ 782. efficitur, ut in vivis fuerit annos triginta tres & menses tres: in quam sententiam tum Baronius ad an. 34. §. 147. tum Ricciolius tom. I. Chronologia Reformatæ lib. 8. cap. 7. multa disputant. (69)

28. Narra nunc prodigia consecuta mortem Christi.

R. Velum Templi (Matth. [XXVII. 51.] scissum est in partes duas, (70) terra mota, (71) petreæ disruptæ, (72) referata sepulcra, crecta plurima jacencia corpora Sanctorum, qui deinde post resurrectionem ejus exeuntes & sepulcris, profectique Jerusalem, se in conspectum multis dederunt. Inde tanta, ut ait S. Chrysostomus in Matth. hom. 89. (pag. 739.) Crucifixi virtus apparuit, ut post illas contumelias, post vituperationem & eodem tam Centurio, quam populus compuncti fuerint, & præ dolore percussentes pectora sua, (Luc. XXIII. 48.) a monte Calvarie in Urbem redierint. (73)

29. Explica mihi jam Christi sepulcrum.

R. Postquam Christus Dominus sexta feria, hora diei nona in cruce spiritum emisit (Matth. XXVII. 57.), eodem die vespere corpus ejus de Cruce acceptum diligenter atque honorifice regendum sepeliendumque curavit [Joan. XIX. 38.] (74) Josephus ab Arimathea, & Nicodemus viri illustres ac nobiles: (Bar. ad an. 34. §. 134.) (75) hic

(65) Joan. Jacobus Chiffletius de linteis Sepulcralibus Christi Servatoris cap. 31. pag. 193. Vulneris ad latus inflicti cicatrix, sinistra est in utraque imagine (Vesontino Sudario, & Sindone Taurinensi) ut mirum dextro Christi lateri respondeat.

S. Bonaventura in Legenda S. Francisci cap. 13. Operum tom. 7. pag. 295. loquens de Sacris Stigmatibus eidem Sancto Viro divinitus impressis, nominat dextrum latus quasi lancea transfixum. Vide Sagittarii Dissertationem de Lancea cap. 3. quæ exat tom. 9. Criticorum Sacrorum pag. 385.

(66) Apud Joannem Albertum Fabricium in Codice apocrypho Novi Testamenti part. 1. pag. 197. S. Hieronymus lib. 3. Dialogorum adversus Pelagianos cap. 1. pag. 591. vide Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 31. n. 6.

(68) Legendus Natalis Alexander Dissertat. 2. sæculi I. quæst. 3. & Augustinus Lambert in Joan. cap. VIII. 57.

(69) S. Thomas 3. part. quæst. 46. art. 9. ad 4. Christus in juvenili ætate pati voluit, ut ex hoc magis suam affectionem commendaret, quod vitam suam pro nobis dedit, quando erat in perfectissimo statu.

(70) Duplex erat velum in Templo, ut docet Josephus lib. 5. de bello Judaico cap. 5. §. 4. & 5. unum ante locum Templi Sanctum, quo Sacerdotes quotidie ingrediebantur: alterum ante Sanctum Sanctorum, quo ingrediebatur solus Pontifex semel in anno. Velum primum extimum & omnibus conspicuum scissum fuisse, existimant Origenes tract. 35. in Matth. pag. 203. tom. 2. & Hieronymus epist. 150. ad Hedibiam quæst. 8. pag. 805. velum secundum intimum, quod dicebatur præcise velum, quia semper velabat Sancta Sanctorum, S. Leo ferm. 59. de passione Domini 10. cap. 5. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joan. cap. 37. pag. 693. alique. Hinc diversi sunt etiam recentes Sacrarum Scripturarum interpretes.

(71) De hoc terræ motu duplex sententia est: alii putant factum esse Orbe toto, alii solum in Judæa, ac presertim in Templo.

(72) Origenes in Matth. tract. 35. pag. 200. Nec extra Judæam petra disrupta sunt, aut monumenta aperta sunt alia, nisi ea tantum, que in Jerusalem erant, aut forte in terra Judæa. Nec alia tremuit tunc, nisi terra Jerusalem.

Ab scissura in monte Golgotha tempore passionis Christi facta, & sua ætate conspicua testimonium petit S. Cyrillus Jerusalemitanus catech. 13. §. 39. Lucianus martyr apud Rufinum lib. 9. Hist. Eccl. cap. 6. ita Præfidi Fidei suæ rationem reddit: Si minus adhuc creditur, adhibeo vobis etiam loci ipsius, in quo res gesta est, testimonium. Adhuc ipse in Jerusalem locus, & Golgothana rupes sub partibus onere disrupta. Etiam nunc hiatus hic profundissimus advenit. Vide Adricomium in descriptione Jerusalem tom. 252.

(73) Idem S. Chrysostomus eodem loco. Quidam autem dicunt, hunc Centurionem in fide postea roboratum adeo fuisse, ut etiam martyrio sui coronatus.

S. Athanasius epistola ad Maximum Philosophum §. 2. pag. 919. tom. 1. Tunc palam verum omnium agnitus est Dominus, cum scilicet sol radios contraxit suos, terra tremuit, scisse petra sunt, ipseque carissus agnovit, crucifixum verum Filium Dei esse. Nec enim hominis cuiuspiam, sed Dei erat corpus, quod cernebatur, in quo cum esset, & cum crucifigeretur, mortuos excitabat.

(74) S. Augustinus lib. 1. de Civitate Dei cap. 13.

(75) S. Chrysostomus in Joannem hom. 83. pag. 435. Joseph ab Arimathea discipulus Jesu, non ex duodecim, sed fortasse ex septuaginta. . . . Mihi videtur nobilissimus fuisse Joseph, quod ex sepulcro constat, & Pilato erat notus; quare impetravit, & sepeliret Jesum, non ut reum, sed magnifice secundum Judæorum consuetudinem, tantquam magnum aliquem & admirabilem. Cum autem tempore urgerentur, nona enim hora mortuus erat, & dum perirent eum a Pilato, & dum lavarent, jam vespere adventarat, quo tempore nihil licebat operari, in proximum monumentum posuerunt. Dispensatum est enim, ut in novo monumento sepeliretur, in quo nemo positus fuerat, ne quis alium.